

Nr 224.

Af herr **Staaft m. fl.**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t
angående lokalt veto med lika och direkt rösträtt
beträffande detaljhandeln med brännvin.

I en af undertecknad jämte 19 andra af kammarens ledamöter nästlidna år inom Andra kammaren väckt motion, nr 105, anfördes följande:

»Gällande författningar innehålla som bekant stadganden om kommunal vetorätt beträffande såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl. Med begagnande af denna rätt hafva också en mängd landskommuner genomfört lokalt veto mot all rusdrycksförsäljning.»

Det har emellertid visat sig, att dessa på den graderade kommunala röstskalan grundade stadganden icke äro tillräckliga för att trygga kommunens själfbestämningsrätt, om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndiga medborgare. Det har varit mycket vanligt, att ett fåtal, som förfogat öfver många röster, bestämt sakens utgång i strid med ett stort flertal smärre röstinnehafvare. Upprörande bevis för storfyrkarnes öfvermäktiga inflytande till rusdryckshandteringens förmån ha i stor mängd framdragits både i pressen och inom Riksdagen.

Visserligen genomfördes under förlidet år en reform af den kommunala rösträtten, genom hvilken rikedomens på den dittills gällande fyrskalan fötade öfvermakt icke obetydligt inskränktes. Men äfven denna nya ordning är enligt vår öfvertygelse långt ifrån att trygga de små röstinnehafvarnes rätt vid den sträfvan för rusdrycksförsäljningens motarbetande, för hvilken de vid striderna om det kommunala vetots tillämpning gjort sig till målsmän. Därjämte kvarstår alltjämt det missförhållandet, att flertalet kvinnor, som ju i stor utsträckning, framför allt som hustrur och mödrar, lida under följderna af männens dryckenskap,

fortfarande äro beröfvade möjligheten att göra sin stämma hörd vid rösturnan.

Det synes oss obehöfligt att närmare ingå på de ofta upprepade, tungt vägande skäl, som tala för att just i fråga om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande icke längre den graderade röstskalan, utan personlighetsprincipen lägges till grund för den kommunala rösträtten. Oberoende af en reform i den kommunala rösträtten i allmänhet, bör vid behandlingen af denna särskilda angelägenhet i vårt land, liksom det skett flerstädes i utlandet, införas ett kommunalt veto, som grundar sig på allmän folkomröstning. Och bör härvid en röst tillkomma hvarje till myndig ålder kommen välfrejdad medlem af kommunen, man eller kvinna.

Det är nu mer än sexton år, sedan förslag i sådant syfte första gången väcktes inom Riksdagen. Frågan har sedermera upprepade gånger förelegat till behandling utan att dock hittills hafva vunnit sin lösning. Emellertid har vid de tre senaste riksdagarna Andra kammaren, i trots af sammansatta bevillnings- och lagutskottets afstyrkande, bifallit reservationer i de framlagda motionernas syfte, år 1907 med 113 röster mot 69, år 1908 utan votering och i fjol med 145 röster mot 58.

Denna utgång inom Andra kammaren såväl som det ständigt växande intresse, hvarmed det på folkomröstning grundade kommunala vetot omfattas ute i landet, synes i och för sig utvisa, att frågan är mogen. Men därtill kommer ytterligare, att förra årets erfarenhet om de lyckliga följderna af rusdrycksförsäljningens upphäfvande under den stora arbetskonflikten utan tvifvel i hög grad påverkat uppfattningen i vida kretsar både utom och inom Riksdagen. Det är därför med godt hopp om frågans slutliga lösning, som vi änyo framlägga för Riksdagen samma förslag, som redan tre gånger i princip godkänts af Andra kammaren.

Af formella skäl måste de slutliga yrkandena rörande detaljhandeln med brännvin och försäljningen af vin och öl frambäras i skilda motioner. Här angifvas de hufvudsakliga bestämmelser, som vi anse böra gälla för den föreslagna folkomröstningen rörande detaljhandeln med brännvin:

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger enhvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För

införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.

Med stöd af denna motivering yrkade motionärerna i omnämnda motion, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af oss angifna grunder».

I en särskild motion, nr 106, framställdes med åberopande af samma grunder ett liknande yrkande i fråga om sättet för afgörande inom kommun af väckt fråga om tillstånd till försäljning af vin och öl.

Förstnämnda motion hänvisades till bevillningsutskottet, som i sitt betänkande nr 7 afstyrkte densamma. Såsom skäl för afstyrkandet åberopades hufvudsakligen, hvad af bevillningsutskottet under tidigare riksdagar anförts mot samma förslag, nämligen att antalet försäljningsrättigheter redan med tillämpning af gällande bestämmelser vore i nedgång, att man borde afvakta verkningarna af den nyligen genomförda kommunala rösträttsreformen, att nykterhetssträfvandet sannolikt ingenting skulle komma att vinna genom de föreslagna nya bestämmelserna o. s. v. Därjämte anförde utskottet, att vid riksdagen inom såväl Första som Andra kammaren förelågo motioner, afseende en fullständig och uttömmande utredning af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, och ansåg utskottet, att såväl då föreliggande som andra tidigare framställda förslag rörande ändringar i rusdryckslagstiftningen borde i ett sammanhang komma under ompröfning och alltså icke omedelbart afgöras.

Mot utskottets afstyrkande hemställan, som af Första kammaren bifölls, hade 9 utskottsledamöter från Andra kammaren anført reservation, och yrkade 7 af dessa i en särskildt motiverad hemställan, att motionen måtte bifallas. I sitt yttrande hade sistnämnda reservanter starkt framhållit, att frågan om lokalt veto icke borde sammanslås med den ifrågasatta utredningen af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, hvilken utredning otvifvelaktigt torde komma att kräva lång tid, under det lösningen af frågan om lokalt veto icke borde fördröjas. Dessa reservanter hemställdan blef af Andra kammaren utan diskussion eller votering bifallen.

Då vi fullständigt ansluta oss till den mening, som i detta Andra kammarens beslut fått uttryck, tillåta vi oss ånyo hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverenstämmelse med de af oss förra året föreslagna och här ofvan angifna grunder.

Stockholm den 25 januari 1911.

Karl Staaff.

K. G. Karlsson.

Jakob Pettersson.

Carl Jansson.

Karl Starbäck.

E. A. Nilson.

Johan Ericsson.

Fridtjuv Berg.

Joh. Ström.

G. Jansson.

Axel Schotte.

J. Bromée.

S. H. Kvarnzelius.

Carl Carlson Bonde.

Th. af Callerholm.

Ad. Wiklund.

L. G. Broomé.